

BOTIFARRA

ESCAPÇO, DÓNES TU

No volia acabar els torrons sense un homenatge al rector de pagès.

No en vinc de la mena, però el rector del tronxo és la cabra eclesiàstica que m'estimo més i la que més bé m'ha fet. Per dir-ho escapçant. No he tingut d'altre pare en l'església.

Tampoc no en sóc de mena, he vingut al tronxo de lluny, però els companys del rostoll m'han fet dels seus. Des d'aquell dia. De quan un veí de curs em deixava els llibres de la carrera perquè jo no tenia quartos per comprar-me'ls.

Aquesta te la devia, Ramon.

EM VEIG AL JOC

I ves com ficar-se a la botifarra del rector de pagès.

Per començar. De poc serviria rosegar i encaboriar-se als arxius.

Els del tronxo són pa de cada dia, no tenen història. No deixen rastre, si no és en cantúries de frares que se'ls guaiten a la revessa o entre el polsim dels arxius episcopals que només es recorden dels rectorets quan en fan alguna de cresa. Uns i altres mai no fan esment de tants sants homes sense nom sabut, sebolllits a la fossa dels rectors entre malves de cementiri.

Una altra fóra emprendre-se-les per la novella.

Però no en tinc mena de ganes. I més. Cada terra fa sa guerra. No et pots imaginar el rector de Bernanos jugant al tresillo; Don Camillo és un ganàpia de la vall del Po sense semblances amb els nostres garneus; el pare Brown de Chesterton és catòlica perduda entre anglicans, com es perden enmig del puritanisme els clergues de Marshall. I no diguem d'aquell de Mèxic a El poder i la glòria de Greene. Cada terra fa sa guerra i té els seus tronxos. És impossible de fer entendre els del terròs sense veure'ls fent la botifarra, sense ficar-se en el poble i la terra que els ha fets com són.

He passat anys sense saber per on enfilat-les.

TRUMFEN BASTOS

Per als menjacapellans, que no van deixar res per verd a la revolució francesa, i per als nostres de no fa tant, que tampoc no eren pas curts de feina, el capellà del tronxo, com tota la capellanada, era una espècie que tenia els dies comptats. El progrés i d'altres galindaines acabarien amb l'obscurantisme.

Ja s'ho han trobat. Els capellans encara verolen.

Avui dia se les agafen més per les fines.

Els nêts dels menjacapellans d'altres temps s'han arribat a creure que la mena del tronxo ha desaparegut de la faç de la terra. Aquells vells rectors de les històries de majordomes, ara són tan lluny com els diplodocus. I tan rars de fesonomia i ganya. Si fos cas, ficarien els del tronxo al museu paleontològic.

N'hi ha de més compassius. Per a aquests, el rector del tronxo és com la famosa foca mediterrània, salvada després d'una epopeia ecologista. Amb tots els respectes deguts a un panda, ficarien els rectors vells al parc de les feres.

Per fer-ho pitjor.

Des de segles i segles, des que són al món, frares, monjos i capellans de sabata fina s'han mirat els tronxos de gairell. Canviant la geografia, els de terra baixa viuen a l'olimp dels

savis, i els de la muntanya se les fan a les clavegueres. Per a l'alta cleralia, els del rostoll són una colla de pelacanyes.

Ningú no sabrà mai com el Tronxo s'ha sentit menyspreat per gent de trona i tro. No estranyi que, de tant en tant, hi tregui les urpes.

Vet ací.

Vist de lluny, mossèn Tronxo és un pobric d'espardenya, malgirbat, enfosquant l'accent per fer la punyeta als senyorets, potser amb bravada de vi, de cert amb sermons a entrepussades.

Però aneu-li al darrere.

CONTRO

Havia passat anys sense saber per on enfilar-les.

Fins que, no fa pas gaire, vaig passar una tarda sencera amb el padrí Soques i em vaig trobar al carrer amb la barbassa patriarcal del Ramon Maria. L'un és saviàs, l'altre feina tindria a recordar qui fou el Crisòstom. Ambdós són fets i pastats pel mateix racó de món; aquest racó també meu, el bisbat de Solsona.

Aquell vespre de padrí i barbasses em vaig adormir sentint-me'ls a prop. I amb ells em sentia a prop tota la colla. L'endemà vaig engegar.

Ell llibre em sortia sol.

Se'm feia història oral, que diuen els savis d'ara.

Cert que me n'he fetes venir bé algunes, però gairebé sempre no n'he fet d'altra que aplegar les moltes que he sentit contar, fer-ne una tria i ataconar-les totes a la senalla d'un sol rector. Mossèn Tronxo.

I provo de fer-lo parlar com sol, imaginant-me que escriu en qualsevol paperot, qualsevol feta que l'hagi refregat. Agafat per aquestes, l'escrit ha de ser un farrigo-farrago sense cap ni centener. Perquè en la vida d'un rector de pagès, les fetes que pugui contar, fora dels dies de cada dia, li surten a la impensada com els conills a qui caci sense gos.

Amb els forasters més o menys estrafets, el greny, la gent, el patriarca, els cabalers i el so de les campanes de diumenge són reals, o ho voldrien ser. Com és ben real mossèn Tronxo.

Així que puc capgirar la dita.

Qualsevol semblança de mossèn Tronxo amb un personatge de novel·la, bé és una casualitat, bé hi tomba perquè jo no en sé més.

ABARROTO

En el principi fou la terra.

Mossèn Tronxo pot ser nat entre cascavells urgellencs, a les aspres segarretes, a una colònia de fabricants, a una masia mig perduda dels volts del Miracle, a un relleix del Berguedà, en una fuetada patumaire, en alguna de les viles amb escut de baronia, a un racó de Piteus o de la Ribera Salada, a Solsona o al seu Vinyet. O a qualsevol altra arraconada de les que cauen entre Castellar de n'Hug i Sidamon.

Però sigui d'on sigui, ve de l'olor de terra humitejada per la pluja, coneix més camins que carrers, més trepadella que gespa de jardí.

Venint de la terra, en el principi és el seminari.

Que no tenia pas urc d'universitat pontificia; ni falta que li feia per a allò que calia. Amb bestiar de tots els racons de la solsonenca, només de viure els uns amb els altres i sense moure's de turó, els futurs pares de la pàtria acabaven coneixent el bisbat rostoll per rostoll i mula per mula. No els calien pas lliçons de pastoral ni encaparrades d'això que en diuen inculturització.

Després del principi, la tirallonga de patriarques bíblics.

Nou de missa nova, el Tronxo entrava en la nostra germanor ferosa, que no el rebia pas a la manyaga. El vicariet anava a raure a les tesis d'aquells rectors de la reina vella, fets a parenostre al matí, missa llampec, esmorzar de rescalfat, breviarí a rosecs, olla per dinar, escopetada a la tarda, rosari al vespre, caramillana per sopar, got de vi. I majordoma guita.

*A truc i trabuc l'acabaven d'allisar, i cap al tronxo.
Fos com fos, ciutadà o pagès, regadiuenc o secanerós, fabri-
cant o camperol, qui peta al tronxo les hi acaba Tronxo amb el
clatell clivellat i la passa de bou.
El tronxo se'l fa seu.*

JUGO LA GROGA

Aneu-li al darrere.

*Com tots els pagesos de bona mena, el Tronxo té flaca a fer-
se el tronxo amb els forans. Però aquell pellús del seminari que
no n'aplegava una de sant Tomàs, les aplega totes de l'hort de
sant Llebí.*

*El greny i la terra li treuen l'olor de resclosit del semina-
ri per retornar-li el seny i la saviesa dels campars que se n'han
vistes de totes i de segles.*

*Encara que li plagui de fer el ruc i de dir-se'n ell mateix,
no he trobat un sol Tronxo que sigui ase. Quan és amb els seus
hi toca tant com un pare de l'església.*

Sense més. El Tronxo és terra.

*Tot i que sigui de la trepa diocesana, té ben poc del ca-
nonge lletraferit, del capellaníssim d'acadèmia o del rectoràs
de parroquiassa. Només és terra. I d'ací li'n ve la més bella.
Se les fa molt lluny de la tiara papal i lluny de la mitra bis-
bal. L'obediència cap amunt no l'amoïna massa, que diguéssim.
Però viu burxat per l'obediència cap avall, li cal escoltar les
veuarres veïnes de la taverna, que coneix com ningú més de la
capellanesca.*

*Fill d'una terra, el Tronxo és fill i pare d'Europa. Ell ha
fet la parròquia, ha ajudat a bastir els feixars, ha conservat la
llengua. Ningú com ell és terra i llengua.*

*Els del tronxo parlen el català més vell, bell, net, polit, aco-
lorit, ufanós, ajustat, esponerós, virolat i cantaire que al món
sia. Jugant com volen amb la fonètica, fan vius els antics mots*

oblidats pels diccionaris i traven la sintaxi més ben encofrada que hi pugui haver.

No faci gens estrany, doncs, que el nostre més gran poeta i alhora el prosista més calent i punyent de la nostra llengua, fos un que va néixer, viure i morir tronxo. D'ací li'n van venir totes a mossèn Cinto.

VEIG A VENIR

Mossèn Tronxo ve de més enllà de mil anys i ha tret veta sempre.

Ha viscut segles i segles de temps sense hores. I sense perdre el tirat. Que no tot són flors. A vegades la solitud el corseca i la malfiança el torna guilla de mal tractar. No estranyi, doncs, que s'aferra a la germanor ferosa dels companys, i no pas per a filigranes espirituals, sinó per jugar-hi al tresillo o a la botifarra.

Una altra de molt seva i que també li ve del temps sense hores.

Un Tronxo de raça mai no fa tremolins pietosos. Mai no us dirà que hagi dit un parenostre; si el diu, s'ho amagarà. Encara que al seminari l'ataconessin de pràctiques pietoses plantades al tridentí, escabirolades al vaticà primer i rescalfades al vaticà segon, el Tronxo, quan torna a la terra, hi troba les marededéus i el Senyor majestuós de la creu, amb la cara en pau.

I plego d'aquesta, que no em toca pas allargar-m'hi.

El Tronxo ha viscut segles i segles sense canviar de tirat.

Però en menys de cinquanta anys, pagès ja no és pagès com abans. Tenen tractors i no fanguen, tenen televisió i no passen rosari. Pel que toca l'església, al pobre Tronxo me l'han ben marejat entre casadera de capellans, concili, postconcili, reconcili, litúrgies i pastorals.

I només li faltaven els forasters, que de primer eren passavolants, després se li pararen a les vores i li acabaren ficats a casa.

No espereu que el Tronxo hi faci l'olla grassa.

Mai no entendrà un cap escolta de quaranta anys guarnit amb les calces curtes de la quitxalla. No li podrà cabre al cap que un company de sempre l'hi canviïn com una mitja, el facin de l'Opus i el tornin un estrany. Que no li vinguin amb flamarades de cristians per al socialisme ni amb rebequeries del Lefebre.

I vet ací per què el Tronxo ara juga a veure a venir.

JUGO A LA BOJA

Bé, fent-les com puc, engego la història del Tronxo.

Però, de patac, surto amb un ciri trencat. O, si voleu, marro cap a una mena de novel·la de lladres i serenos. Roben l'escolanet i tot això.

Sense embuts. M'ha vingut bé, les novel·les de lladres i serenos em diverteixen. Però per això sol no ho hauria fet.

Veureu. Jo diria que hi ha més suc que no sembla.

Mossèn Tronxo es troba embolicat amb artistes de missatge, sociòlegs, psicòlegs, polis anglesos, savis de totes les menes del saber. Algun cop no n'aplega gaire, gairebé sempre les hi aplega totes. Però no el tomben.

Amb tot l'embolic, el Tronxo continua essent ell.

Sense posar-me bíblic, voldria dir-ho així.

L'art modern, les esclofollades d'avui, els trontolls d'ara passaran.

El tronxo no passarà mai.

Quan estigui més atabalat per la cridòria, la mort d'un noi a la moto o un vespre de perdó en nom de Déu el tornaran on ha de ser.

He provat de dir aquestes a la boja.

Per veure si faig bitlles.

ARRASTRO

És cert.

Pagès s'està morint.

Gairebé ja no hi resta ningú de la veta dels vells patriarques, pobles sencers són a mortalla de boires, pobles a mitges fan la viu-viu sense rector, el seu pare de segles.

Algú es plany de tantes, algú més aviat n'està content.

Que uns i d'altres cantin com vulguin.

Fet i fet, els rectors també moren. Algú va morir ben de cert com ho conto del Tronxo, algun altre com el Trabuc, algun altre vés a saber com.

Però no es perdrà la mena.

Potser canviarà de tirat, però no es perdrà la mena.

Déu nos en guard, d'una església sense tronxo.

M'ESTENC

Ja he acabat, ja és hora de fer xerrar mossèn Tronxo.

Tant de bo la seva xerrera serveixi a algú de terra baixa per ficar-se a la pell d'un dels pares del país.

Tant de bo els meus del tronxo acceptin que els faci d'hereu de confiança aquest barceloní, que no ha trobat altra manera de remerciar-los per com se l'han fet seu.

Dia de sant Ramon Nonat,
patró de la solsonesca,
1989.

EL CADELL

PRAEDESTINATIO

Aquella tarda, el doctor canonge venia esmolat a classe de *theologia dogmatica*. El llatí li brunzia a moscam.

«*Vidaemus quid dicendum de praedestinatione...*» Una mosca se'm va aturar a prop fregant-se les ales. «... *praedestinatio tum ad vitam aeternam, tum ad damnationem aeternam...*» Sortosa la mosca que no havia d'engolfar-se en aquestes. «... *haeresis reputatur...*» Els cigrons del dinar encara m'esvalotaven la tripa, el gust de bacallà m'amargantava la gola, la brunzidera del llatí em passava lliscant. Vaig abaltir-me.

Ja gairebé tocava la visió beatífica quan el Sendo em va picar l'esquena per desvetllar-me. El doctor canonge anava per mi.

—*Quid dicendum de praedestinatione secundum novatores.*

Jo venia de lluny, ni sabia de què em parlava. Vaig fer temps.

—*Repetas, quaeso.*

M'ho va repetir.

—*Quid dicendum de praedestinatione secundum novatores.*

M'olorava el socarrim i vaig engegar-la.

—*Spernenda est.*

El doctor canonge volia aclariments.

—*Amplius dicas.*

No n'hi podia afegir gaire més, em vaig arrapar als concilis.

—*Anathema sit.*

L'home va veure que no hi havia més cera per cremar.

—*Bene, sedeas.*

Em vaig asseure, però el doctor canonge encara no havia acabat.

—I no t'adormis.

—És que encara no he paït els cigrons.

—Així que heu tornat a menjar cigrons.

—I bacallà, doctor.

No ens vam embolicar més amb la *praedestinatio*. El doctor canonge vinga riure mentre li explicàvem els cuinats de donya Urraca. Va tocar la campana, es va acabar el llatí i sortírem a esbravar-nos amb la pilota.

Aquesta de la *praedestinatio* va durar dies i dies. No tants, però, com els cigrons i el bacallà, que duraven tot l'any. Si uns eren de mal pair, l'altra no hi havia manera de pair-la. Mai no vaig aplegar res d'aquell batibull entre *novatores*, que vol dir protestants, i *decreta* dels concilis, que sempre són de la catòlica.

Aplegat o no aplegat, em va tocar mala bola. Vits. La *praedestinatio* em sortia als exàmens.

—*Dicas de praedestinatione secundum novatores.*

—*Anathema sit.*

—*Amplius dicas.*

En volia més, sabia prou que no n'hi havia més. El doctor canonge era un bon home. Mentre els altres dos molt il·lustres del tribunal feien com si no hi fossin, el doctor canonge em treia de trencacolls a empentes i rodolons.

A la sortida de l'examen, suor freda. Vits. Aquest cop sí, aquest cop carbassa. Va venir de ben poc, em deixaren passar per l'escletxa d'un *meritus*. I que Déu els ho pagui. Fet i fet, fins els canonges han de creure en la misericòrdia.

Ui, ara me n'adono.

He engelat el llatí com si res, quan avui ni tan sols els

capellans no en saben. Ja veig que no haureu entès pilota de la *praedestinatio*. No cal pas, a mi tampoc no m'ha calgut per arribar a rector del Greny.

Sempre m'ha semblat que els teòlegs són l'embolica que fa fort, de cert que sense ells no hi hauria heretgies i els pobrets podríem passar alegrets amb el credo.

Però m'embardisso.

Veureu, és que de tant en tant em burxa això de la *praedestinatio*.

Tot i que no hi bufi cullera. Si no l'erro, va ser una entollada d'aquell que li deien el «Calbí». De cert era protestant i anava més per seques que per verdes. També si no l'erro, el tal Calbí deia que ja naixem *praedestinati*. Els uns amb la flor al cul i cap al cel a glorificar la bondat de Déu, els altres amb la gatosa als darreres i de tort cap a l'infern a glorificar la justícia de Déu. Vits. Tant si risca com si rasca, el desgraciat que neix de revessa les acabarà rostit eternament a les calderes del Pere Boter.

Diguin què diguin els teòlegs, no em puc empassar que ningú cregui en un Déu tan ximple. Si fos així, vés-li al darrere amb kirieleisons, no se n'escoltaria cap. Per si no ho sabeu, els kirieleisons demanen a Déu que tingui pietat de tots. Tant torts com drets.

Uf. Ara sí que m'he ben embar dissat.

Torno a les meves. Venti com venti, sí que hi deu haver alguna mena de *praedestinatio*. I per la bona banda. Ho sé perquè em toca.

Vaig néixer predestinat a ser capellà.

També vaig néixer predestinat al Greny.

I no em reca pas.